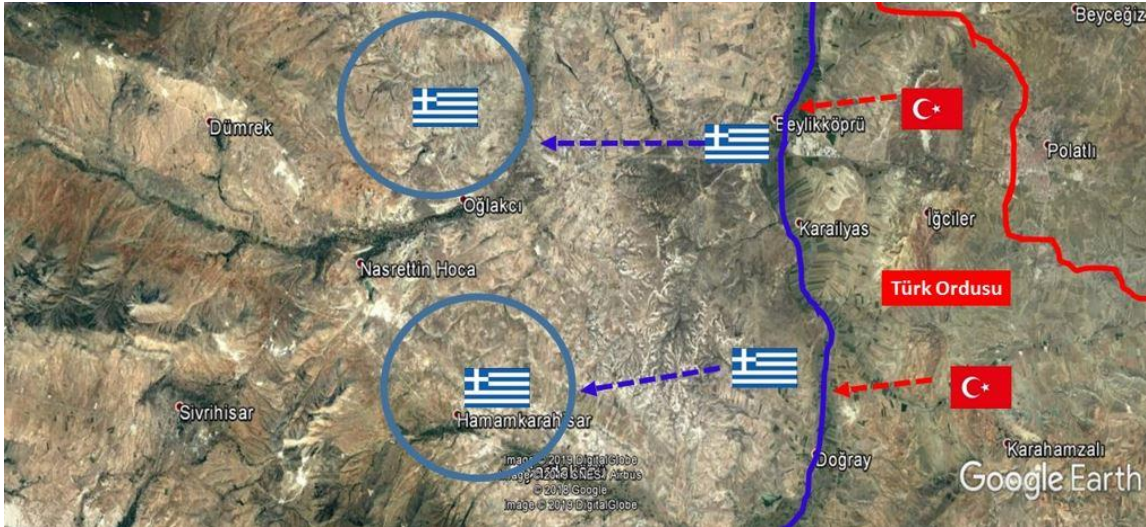


Süleyman Duman

*Türk Silahlı Kuvvetleri / Emekli Astsubay

23 Ağustos-13 Eylül 1921 tarihleri arasında çok kanlı ve çetin savaşların yaşandığı Sakarya Meydan Muharebesi'nde taarruz azmi ve başarı umudu kırılan Yunan ordusu daha fazla kayıp vermeden bir an önce Sakarya Nehri batısına doğru çekilmeye başlamıştı. Sakarya Nehri batısına geçen Yunan Ordusu ilk olarak Sivrihisar batısında bulunan Hamamkarahisar ve Sarıköy bölgesinde toplanmış (Resim-1) ve kendilerini sürekli takip eden zaman zaman da taarruz eden Türk birliklerinin baskısı nedeniyle bu bölgede daha fazla kalmak istememişlerdir.



Resim 1, Sakarya Meydan Muharebesi'nde Yenilen ve Geri Çekilen Yunan Ordusunun Sakarya Nehri Batısında Toplandığı Bölgeler

Yunan ordusu komuta heyeti tarafından yapılan değerlendirmede Hamamkarahisar ve Sarıköy hattının zayıf ve güvensiz bir mevki olduğu değerlendirilmiş ve vakit kaybetmeden süratle Eskişehir genel doğrultusu istikametinde çekilmeye devam kararı alınmıştır.

24 Eylül 1921'e kadar Yunan Ordusu Eskişehir doğusunda toplanmış ve 27 Eylül 1921 tarihinden itibaren de Cevizli-Kırgız Dağı, Hamidiye, Sarıkavakça Dağı, Kızılcaören, Tandır, Bozdağ hattına yerleşmişti.

Türk ordusunun nihai amacı düşmanı Anadolu topraklarından, bu topraklara bir daha gelmemek üzere atmak olduğundan, Sakarya Meydan Muharebesi gibi kanlı bir savaştan çıkılmasına rağmen hiçbir zaman taarruz fikrinden vazgeçmemiştir. Eskişehir ve Afyon doğusuna yerleşmeye çalışan Yunan kuvvetlerine karşı zaman zaman taarruzlar yapılmış, özellikle Afyon cephesinde 5. Süvari Kolordusu desteğinde yapılan taarruzlarla düşmana önemli sayılabilecek kayıplar verdirilmiştir.

Sakarya Meydan Muharebesi'nden sonra Türk ordusunun verdiği ağır kayıplar kapsamlı bir takip ve imha savaşını mümkün kılamamıştır. Çünkü birliklerdeki şehit ve yaralı sayısı fazla ve özellikle subay kayıpları çok yüksektir. Mühimmat tükenmiş, Tekâlif-i Milliye kanunları ile var olan ordu 22 gün 22 gece süren bir savaştan sonra yorgun düşmüştü.

8 Ekim 1921 tarihinden itibaren Türk ve Yunan kuvvetleri karşılıklı olarak yerleştikleri Eskişehir-Afyon hattına kadar uzanan savunma hatlarını sağlamlaştırma ve güçlendirme faaliyetlerine önem verdiler. (Resim-2)



Resim 2

Genelkurmay Başkanlığı, Eskişehir-Afyon hattına yerleşen düşmanın savunma ve berkitme faaliyetleri ile bulunduğu bölgede daha fazla kuvvetlenmesine fırsat vermeden ve aynı zamanda kış mevsimi gelmeden bir genel taarruz yapılması için Batı Cephesi Komutanlığı'na 15 Ekim 1921 tarihinde şu direktifi verdi:

“Türk Ordusu, kış başlamadan ve düşmanın, Sakarya yenilgisinin etkilerinden kendini sıyırıp, yeniden kuvvetlenmesine fırsat vermeden ona kesin bir darbe indirmek zorundadır.” (Genelkurmay Yayınları, Türk İstiklal Harbi, 2. Cilt, Batı Cephesi, 6. Kısım, 1. Kitap, Sayfa 51.)

Bu direktif üzerine Batı Cephesi komutanlığı ana ast birlik komutanlarından yapılacak bir taarruz hakkında bilgi görüşü istemiştir.

1.Ordu Komutanı Mirliva Ali İhsan Paşa Sad Taarruz Planı hakkında bildirdiği görüşünde, *“Subay mevcudu eksik ve uzun süre eğitime muhtaçtır. Eğitim işi düzenlenmezse, taşıt araçları, silah ve donatım tamamlanmazsa taarruz edilemez. Şartlar düzeltilmelidir. Kışın bu zor durumda menzil hatlarını değiştirmek ve büyük taarruzlara girişmek zararlıdır.”* (Türk İstiklal Harbi, 2. Cilt, Batı Cephesi, 6. Kısım, 1. Kitap, Sayfa 55.) diyordu.

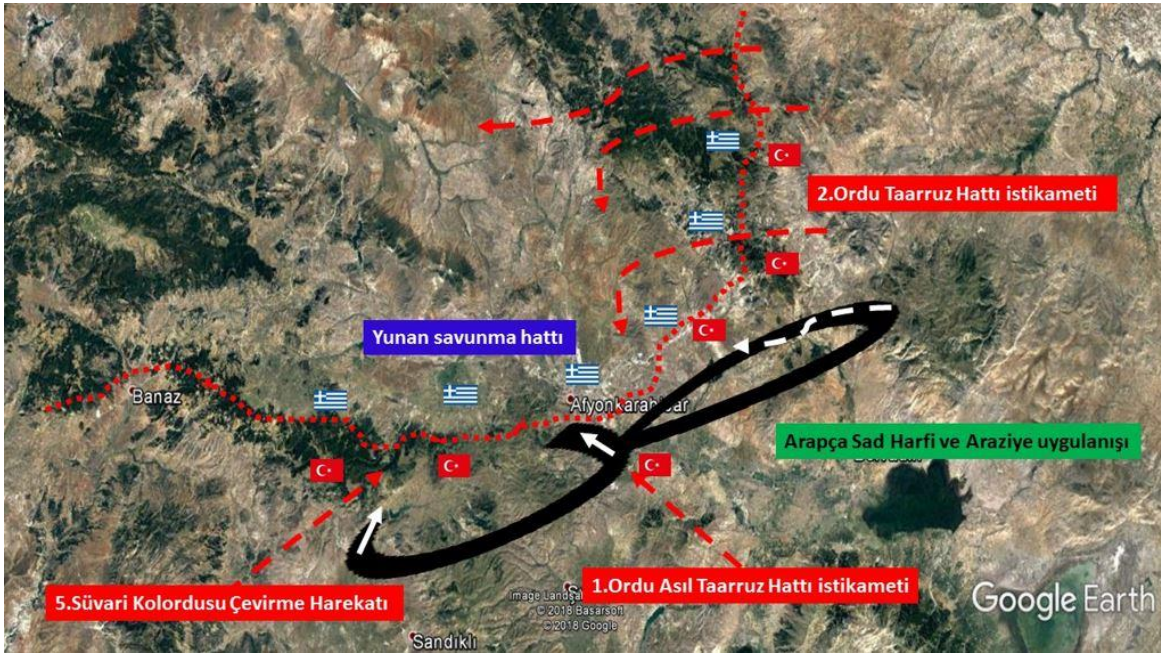
Kış yaklaşmakta ve ordu Eylül 1921'den beri Eskişehir-Afyon hattında Yunan savunma mevzileri karşısında beklemekteydi. Asker boş kalacağından dolayı doğacak gevşemeyi önlemek için birliklere taarruz yapılacakmış gibi eğitimlere önem verilmesi emredilmişti. Hava şartlarının her geçen gün kötüye gitmesi, zaten sınırlı olan yolların sürekli yağın yağmurlar neticesinde geçilmez hale gelmesi Türk yüksek komuta heyeti tarafından yapılması düşünülen taarruzu mecburen ertelemek zorunda bırakmıştı.

Sad Taarruz Planı bu erteleme sürecinde daima canlı tutulmuş alınan istihbaratlara göre zaman zaman düzeltmelere gidilmiştir. Sad Taarruz Planı'nın gizliliğinin muhafazası amacıyla haberleşmelerde kullanılacak haber kâğıtları üzerine "ص" (Arapça sad) harfinin konulması emredilmiştir. Böylece planlanan taarruzun ismi de doğal olarak "Sad Taarruz Planı" adını almıştır.

1921 yılı sonbaharında hazırlanan Sad Taarruz Planı'nın ana fikri, Eskişehir'den Afyon'a uzanan düşman savunma hattının Afyon güneyinde batıya doğru yaklaşık 90 derece dirsek yaptığı noktaya, 1.Ordu birliklerinin yapacağı taarruz ile cepheyi yarmak ve aynı zamanda güneyden gelen süvarilerle yapılacak bir çevirme sayesinde düşmanın İzmir Uşak bağlantısını kesmekti. Bu sırada kuzeyden gelecek olan 2.Ordu birlikleri ise kuşatmayı tamamlayarak düşmanı imha edecekti.

26 Ağustos 1922 gününe kadar geçen zaman diliminde alınan istihbaratlar neticesinde ilk planda Uşak'a kadar uzatılan kuşatma kolu değiştirilmiş ve daha kısa tutularak Afyon'un güney batısından kuvvetli bir sıklet merkezi ile taarruz yapılması kararlaştırılmıştı.

Sad Taarruz Planı Google Earth üzerine uygulandığında plana neden SAD ص isminin verildiği açıkça görülecektir (Resim-3). Sad harfinin sol tarafında açık kalan ve yukarı doğru kıvrılan kesimi 5.Süvari Kolordusu'nun Ahır Dağları geçiş harekâtını temsil etmiştir. Sad'ın ortasında bulunan ve yukarı doğru kıvrılan çentik Yunan cephesini yarmakla görevli 1. Ordu birliklerini ve Sad harfinin sağ tarafını oluşturan ve sola doğru kapanan kısmı da Büyük Taarruzda 2. Ordunun harekâtını temsil etmiştir.



Resim 3

Yaklaşık 10 aydır Afyon-Eskişehir batısındaki savunma mevzilerinde yapılacak taarruz hazırlıklarına devam eden Türk Ordusu için beklenen gün yaklaşmaktaydı. Sad Taarruz Planı'nın gözden geçirilerek son halinin verilmesi amacıyla Başkomutan Gazi Mustafa Kemal Paşa 27 Temmuz 1922 günü Akşehir'e geldi. Kendisinden 2 gün önce Akşehir'e gelmiş olan Fevzi Paşa ve Cephe Komutanı İsmet Paşa ile 27/28 Temmuz gecesi Batı Cephesi karargâhında Sad Taarruz Planı hakkında görüşlerini paylaştılar. Toplantı sonucunda Sad

Taarruz Planı son şeklini alarak kesinleşmiş ve 15 Ağustos 1922 gününe kadar da Sad Taarruz Planı'na göre birliklerin taarruz çıkış hatlarına yanaşarak yerlerini almaları kararlaştırılmıştır.

Yüksek komuta heyetinin son şeklini verdiği Sad Taarruz Planı'nın ordu komutanlarına açıklanması ve görüş alınması amacıyla "Futbol Müsabakası" adı altında gizlenerek ordu komutanlarının da bölgeye gelmesi sağlanmıştır. 28/29 Temmuz 1922 gecesi yapılan toplantıda planın son şekli açıklanarak plan hakkında ordu komutanlarının görüşleri dinlenmiştir.

Yapılan tüm görüşme ve tartışmalardan sonra Başkomutan ve Batı Cephesi Komutanı tarafından Sad Taarruz Planı son kez gözden geçirilerek, 1 Ağustos 1922 günü Akşehir'e çağırılan Milli Savunma Bakanı Kazım Paşa ile de görüşülerek planın ikmal ve lojistik faaliyetlerinin nasıl olacağı konusunda fikir birliğine varılmıştır.

Karşılaştırmalı Kuvvet Durumu (*)

Türk Ordusu

Subay: 8.658
Er: 199.283
Tüfek: 100.352
Hf. Mk. Tüfek: 2.205
Ağ. Mk. Tüfek: 839
Top: 323
Kılıç: 5.282
Uçak: 10
Kamyon: 198
Otomobil: 33

Yunan Ordusu

Subay: 6.418
Er: 218.205
Tüfek: 90.000
Hf. Mk. Tüfek: 3.139
Ağ. Mk. Tüfek: 1.280
Top: 450
Kılıç: 1.280
Uçak: 50
Kamyon: 4.036
Otomobil: 1.776

* Türk İstiklal Harbi, 2. Cilt, Batı Cephesi, 6. Kısım, 1. Kitap, Sayfa 16.

Artık Sad Taarruz Planı durdurulamaz biçimde işlemeye başlamıştır. Türk birlikleri taarruz planındaki görevli yerlerine doğru büyük bir gizlilik içinde hareket etmektedirler. Yunan keşif uçaklarının gündüz yapacakları gözetlemeye karşı birlikler gece yürütülmekte, ses ve ışık disiplinine önem verilmekte koca koca tümenler bir gece de kilometrelerce yol almakta ve bütün bunlar Yunan ordusunun gözü önünde ama ruhları bile duymadan yapılmaktadır.

Nihayet 20 Ağustos 1922 günü tekrar Akşehir'e gelen Başkomutan Gazi Mustafa Kemal Paşa, Batı Cephesi karargâhında ordu komutanlarıyla yaptığı son toplantıda 26 Ağustos 1922

sabahı Sad Taarruz Planı'nın uygulanmasını ve tüm cephede genel taarruza geçilmesini emretmiştir. Sakarya Meydan Savaşı'ndan sonra diplomatik yollarla elde edilemeyen barış, 26 Ağustos 1922 sabahı silah zoruyla gerçekleştirilmiş ve Lozan'da Türk Ulusunun bağımsızlık ve hür yaşama hakkı medeni âleme kabul ve tasdik ettirilmiştir.